

25.76x31.72	1/3	6 עמוד	המגזין	מעריב	27/07/2015	48946711-0
קונטרבטיביסטהתנועה הקונטרבטיבית - 24180						

מה עושים כאן כל כך הרבה רפורמים?
שמואל רוזנר | 06

בתנועה מתמדת

סקרים חדשים מעידים על קפיצה במספר היהודים בישראל שמגדירים את עצמם כרפורמים או קונטרבטיבים • עכשיו כל מה שנותר לתנועות הללו הוא להבין איך הופכים הזדהות ברמה האישית לתחושת שייכות קהילתית

שמואל רוזנר

ה

ייתה מידה של התרגשות בקהל כאשר הנשיא ראובן ריבלין הגיע בנאומו לשורת המפתח שכולם חיכו להן. ריבלין ביקש: "לזכור ולהיזכר את קיומה של האחוה, של אותה 'אהבת ישראל' פשוטה בתוכנו, בתוכי העם היהודי". אחר כך אמר: "ניתן להלוק על העמדות של אנשי התנועה הרפורמית והקונטרבטיבית; אך אי אפשר להתכחש למסירות שלהם ולקול הברור והצלול שהם משמיעים למען מדינת ישראל בארץ ובהוץ לארץ. ניתן להתייחס עם הציונות הרתית או התנועה הקיבוצית; אך אי אפשר להתכחש לעשייה של תנועות אלו במאבק למען בניין הארץ, שלומה של מדינת ישראל וביטחונה. אסור לנו לשכוח לרגע שהיחלוקות הנוקבות הן ביטוי כן ואמיתי לדאגה של כולנו: אורתודוקסים, רפורמים, קונטרבטיבים וחילונים; לרמות ההווה ולדמיון העתיד של העם היהודי". גם על עמדותיו של הנשיא ניתן כמובן לחלוק. והיו מי שעשו זאת לקראת האירוע שבו נאם (גילוי נאות: הייתה לי יד בארגון האירוע הזה כשליח המכון

למדיניות העם היהודי). זה היה אירוע לימוד לרגל תשעה באב שייחודו בהר"ב כב בלתי שגרתי של מורים: רב רפורמי, מחנך חילוני, רבה קונטרבטיבית, רב אורתודוקסי.

יש בישראל מי שסבורים שאירוע כזה נותן לגיימצייה ליהדות שאינה לרוחם. יכול להיות שהם צודקים. אבל יכול גם להיות שהם טועים. המספרים מלמדים שבהחלט יכול להיות שהם טועים. שהרי לגמרי במקרה, כמה ימים לפני שנערך הטקס בבית הנשיא, התברר שיש ביש"ר ראל קבוצה גדולה מספיק של יהודים המגדירים את עצמם "קונטרבטיבים" ו"רפורמים" כדי להרגיש שקו הלגיטימציה נחצה מזמן. כמה בדיוק? סקר של מנחם לוד מפאנלס פוליטיקס זיהה ש-12% מהיהודים הם כאלה. כלומר, יש בישראל יותר יהודים שמגדירים את עצמם "קונטרבטיבים" או "רפורמים" מיהודים שמגדירים את עצמם "חרדים". ובעצם, הנתון הזה לא לגמרי חדש. בסקר מקיף הרבה יותר של קרן אבי חי ומכון גוטמן, שפורסם לפני שלוש שנים, כבר התברר שיש יותר ישראלים שבחרים להגדיר את עצמם כרפורמים וקונטרבטיבים ממה שחשבנו. אלא שאז מדובר

היה כ-8% בסך הכל. אצל לוד, בשני סקרים - אחד לפני שנתיים ואחד עכשיו - נרשמה קפיצה של עוד כמה אחוזים. האם באמת 12% מהישראלים הם קונטרבטיבים או רפורמים, ומה בדיוק אומר המספר הזה? על השאלה הראשונה, התשובה היא: תלוי. כלומר, תלוי מה משמעות הטענה "הם קונטרבטיבים" או "הם רפורמים". יש לא מעט ישראלים שאומרים על עצמם שהם קונטרבטיבים או רפורמים, אבל הרבה פחות ישראלים שהאמירה הזאת מובילה אותם גם למעשה כלשהו. להגיד זה כמובן קל - לעשות זה קצת קשה יותר. אם בוחנים את מספר המתפללים בבתי הכנסת של הקונטרבטיבים והרפורמים בשבת נתונה, לא נמצא בהם 12% מיהודי יש"ר. אם בוחנים את מספר החברים הרפורמים בתנועות - לא נמצא בהן מספר כזה. למעשה, אחד מבכירי התנועות אמר לי בסוף השבוע שהוא חושב שהימספר שעלה בסקר קצת מוגזם. הוא לא

מתיישב עם המציאות המעשית של חיי התנועות. ועם זאת, זה מספר שחוזר על עצמו, ולכן, כנראה, לא רחוק במיוחד מהאמת.

אוהדים, לא פעילים

בסקר של לוד היו 6% רפורמים ו-6% קונטרבטיבים. היו בו הרבה יותר אורתודוקסים - 36% - ועוד יותר יהודים יש"ר ראלים שאינם רואים את עצמם שייכים לזרם כלשהו - 44%. אם פעם נהוג היה לומר שבישראל יש שני סוגים של התייחסות לדת - יש אורתודוקסים שמקיימים מצוות, ויש אורתודוקסים שלא מקיימים מצוות (כלומר, חילונים), לא בטוח שהטענה הזאת תקפה כיום. אין ספק שאינה וראית, ומחייבת עיון נוסף. את חלקו הסקר עצמו כבר סיפק, חלק אחר שאב לוד מהסקר הקודם שערך בנושא הזה. ובהחלט - חלק מהעיון הנדרש יישאר לסקרים הבאים. יש עוד הרבה

אם בוחנים את מספר המתפללים בבתי הכנסת של הקונטרבטיבים והרפורמים בשבת נתונה, לא נמצא בהם 12% מיהודי ישראל. אם בוחנים את מספר החברים הרשומים בתנועות - לא נמצא בהן מספר כזה. אחד מבכירי התנועות אמר לי שהוא חושב שהמספר שעלה בסקר קצת מוגזם. הוא לא מתיישב עם המציאות המעשית של חיי התנועות. ועם זאת, זה מספר שחוזר על עצמו, ולכן כנראה לא רחוק מהאמת

25.75x27.82	3/3	7	עמוד	המגזין	מעריב	27/07/2015	48946718-7
קונסרבטיביים התנועה הקונסרבטיבית - 24180							

“האורתודוקסיה היא אויבתן המושבעת של התנועות הפרוגרסיביות, אבל גם ידידתן הגדולה ביותר.”
רב ורבה רפורמים

צילום באדיבות בית דניאל

“אי אפשר להתכחש למסירות של אנשי התנועה הרפורמית והקונסרבטיבית.” הנשיא ריבלין
צילום: יונתן זינדל, פלאש 90

קונסרבטיבים (כלומר, אלה אנשים של-שאלה האם אתה חרדי, רתי, מסורתי או חילוני - השיבו “חילוני”, ולשאלה לאיזה זרם אתה משתייך השיבו “קונסרבטיבי”). 10% מהחילונים בישראל מגדירים את עצמם רפורמים. מקרב ישראלים מסורתיים, 10% הם קונסרבטיבים ועוד 7% רפורמים. אבל מקרב הישראלים שמגדירים את עצמם דתיים אין קונסרבטיבים ואין רפורמים. אפס עגול כשמדובר באחוזים. משמע - מספר האנשים שהם גם דתיים וגם רפורמים - וראוי שוב להזכיר שהתנועה הרפורמית היא תנועה דתית - אינו גדול מספיק כדי לספק אפילו אחוז אחד בסקר. אשר על כן, המספרים שמספקים הסקרים החרשים מלמדים על שינוי, אבל לא בהכרח על צמיחה של התנועות של היהדות הפרוגרסיבית בישראל. ייתכן מאוד שהם מלמדים בעיקר על ניכור מהיהדות האורתודוקסית. ישראלים חיי לזנוח ומסורתיים הרגישו פעם נוח למדי להיות אורתודוקסים שאינם מקיימים מצוות. אבל נראה שרבים מהם כבר אינם מרגישים כך. כפי שכתבתי כאן לפני כמה שבועות, לאחר ששר הדתות התבטא בגנותם של הרפורמים, האורתודוקסיה הישראלית היא אויבתן המושבעת של התנועות הפרוגרסיביות, אבל גם ידידתן הגדולה ביותר. היא דוחפת ישראלים שאינם דתיים לזרועותיהן של התנועות, וכל שנשאר לה לעשות הוא לפצח את הקור שאינו קל לפיצוח כלל ועיקר: כיצד הופכים הזדהות ברמה האישית להזדהות ברמה הקהילתית. ●

ברמה קהילתית, רק לחמישית מהרפורמים, אפילו קצת פחות, יש ביטוי להשתייכות גם ברמה הקהילתית. זה כמובן מלמד משהו. זה מלמד שהתנועות הללו צברו אוהדים, אך לא צברו פעילים. אין פלא שכאשר מתנהלים קרבות פוליטיים על זכויותיהם ומעמדן, הם מתקשים לנצח בהם. הסקרים אומרים שרוב הציבור - רוב גדול - 61% בסקר גוטמן-אבי חי, 59% בסקר ערכני יותר של עמותת הרו"ש - סבור שיש להשוות את המעמד של התנועות למעמדם של האורתודוקסים. זו תמיכה יפה, שאין לה משמעות גדולה. מי שמתנגדים להשוואת מעמדם של התנועות הם אנשים שעבורם הנר שא מרכזי, מהותי. מי שתומכים בהשוואת מעמדם של התנועות הם אנשים שיש להם סדרי עדיפויות רחופים יותר. בסקר ייתנו תשובה טובה לזרמים, אבל תרומתם לקידומן בפועל של התנועות תהיה מצומצמת. תרומה שבלב.

לפצח את הקוד

רוב היהודים בישראל שמזדהים כרפורמים אמרו לסוקרים שהם לא משתתפים אף פעם, או משתתפים רק לעתים נדירות, בטקסים בבית הכנסת של התנועה שאיתה הם מזדהים. יותר מ-90%. וכי מילים אחרות - את הבריה על היהודי שיש לו בית כנסת שכף רגלו לא תרוך בו אפשר למקד ביהודי הרפורמי. ולא שמצבם של הקונסרבטיבים טוב בהרבה. גם מהם, 70% “לעולם לא” או “לעתים רחוקות” משתתפים בפעילות בבית הכנסת הקונסרבטיבי. זה לא לגמרי מפתיע בהתחשב בנתונים אחרים מתוך הסקר של לזר. התנועות הקונסרבטיביות והרפורמיות הן תנועות דתיות. יש להן רבנים, בתי כנסת, תפילות, נוסחי תפילות, טקסים, סידורים. אבל מתברר שבישראל יש להן רק מעט מאוד חברים דתיים. התנועות דתיות - הישראלים שמזדהים איתן “חילונים” או “מסורתיים”.

גם זה כמובן נתון משמעותי המלמד על אופייה של הקבוצה הישראלית המכנה עצמה קונסרבטיבית או רפורמית. קבוצה שיש לה מוסדות דתיים, אבל שהיא עצמה אינה בדיוק דתית. 7% מהחילונים בישראל מגדירים את עצמם

שמא היא “מתבטאת ברמה האישית” ובמילים אחרות, האם הם חברים פעילים במסגרת של יהדות קונסרבטיבית או רפורמית, או שמא ההזדהות שלהם אינה הזדהות שיש לה מאפיינים של פעילות מחוץ לבית.

בקרוב היהודים האורתודוקסים התייחסו ברורה. עבור רוב מכריע מתוך כם, קרוב ל-75%, השתייכות משמעה פעילות - בית כנסת, קהילה, דברים שמחוץ לבית. אלה רוב האנשים שתפגשו בשבתות בבתי הכנסת, אלה רוב האנשים שתפגשו בחגים ורוקדים עם ספרי תורה או משתתקים בשעת תקיעת השופר. היהודים הקונסרבטיבים והרפורמים אינם כמותם כלל ועיקר. עבורם, ההשתייכות התודעתית לזרם “מתבטאת ברמה האישית”. 65% מקרב הקונסרבטיבים הם קונסרבטיבים ברמה האישית, 73% מקרב הרפורמים הם רפורמים ברמה האישית. רק לשליש מהקונסרבטיבים יש ביטוי להשתייכות גם

דברים שראוי לשאול כדי להבין מי הם הישראלים שהצטרפו, לפחות תודעתית, לתנועות היהדות הפרוגרסיביות. מי הם היהודים שהופכים את הקונסרבטיבים ואת הרפורמים למשהו שכבר איננו בדיוק קוריות.

הסקר הקודם של לזר, מלפני שני תיים, היה סקר שיש בו בעיה. במיקום “קונסרבטיבים” הוצגה בו ההגדרה “מסורתית-קונסרבטיבית”, שעלולה להטעות ישראלים מסורתיים, ולכן קשה היה לדעת אם נתוניו מהימנים. אבל הסקר החדש שלו מלמד שלא הרבה הוטעו, או טעו. המספרים דווקא מים גם כששואלים על “קונסרבטיבים” בלי המילה “מסורתית” (התנועה הקונסרבטיבית בישראל נקראת התנועה “ליהדות מסורתית”). זה טוב, משום שבסקר הקודם הייתה שאלה שאין בסקר החדש, ששווה עיון נוסף. הישראלים התבקשו לומר אם הגדרתם “מתבטאת ברמה הקהילתית” או

לפי הסקרים, רוב הציבור סבור שיש להשוות את המעמד של התנועות למעמד האורתודוקסים. זו תמיכה יפה, שאין לה משמעות גדולה. מי שמתנגדים להשוואת מעמדם של התנועות הם אנשים שעבורם הנושא מהותי. מי שתומכים בהשוואת מעמדם של התנועות הם אנשים עם סדרי עדיפויות רחופים יותר. בסקר ייתנו תשובה טובה לזרמים, אבל תרומתם לקידומן בפועל של התנועות תהיה מצומצמת. תרומה שבלב

26.54x9.29	2/3	6 עמוד	המגזין - מעריב	27/07/2015	48946721-1
קונסרבטיבייםהתנועה הקונסרבטיבית - 24180					

נתונים: סקרים של מנחם לזר, פאנל פוליטיקס, 2013, 2015

